

Mer återhållsam attityd till berusning

Innehåll

1. Förord
2. IQs Alkoholindex 2010-2013 – sammanfattning
3. Resultat IQs Alkoholindex, 2010-2013
4. Metod
5. Fördjupad analys
6. Diskussion
7. Sammanfattning
8. Vilka är återhållsamma och vilka är tillåtande?
9. Alkoholindex och alkoholkonsumtion
10. Intern konsistens och skillnader mellan frågorna i IQs Alkoholindex
11. Alkoholindex och alkoholkonsumtion
12. Om undersökningen

Förord

Den svenska alkoholkulturen har förändrats de senaste tio åren. Den totala alkoholkonsumtionen har minskat, liksom berusningsdrickandet. Vi dricker istället oftare, vilket bland annat syns i Monitorundersökningen som följer svenskarnas dryckesvanor och i SOM-institutets mätningar.

Också attityden till hur vi dricker har förändrats. I IQs Alkoholindeks ser vi detta genom att attityden till att dricka sig berusad i olika situationer har blivit mer återhållsam sedan 2010.

Betyder då en mer återhållsam syn på berusning och ett minskat berusningsdrickande att alkoholproblemen minskar i Sverige? Tyvärr är sambandet inte så enkelt.

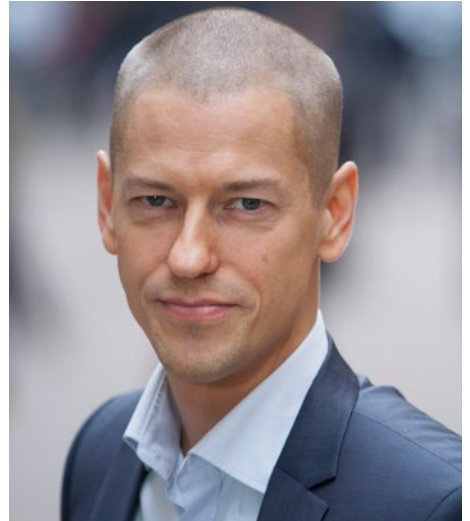
I dag berusar vi oss mindre ofta på helgen, men dricker små mängder alkohol i allt fler vardagssituationer – till vanliga middagar, på after-work eller när vi träffas över ett glas vin istället för att fika. Alkoholdrycker erbjuds i allt fler situationer där människor möts och syns allt oftare i media. Det regelbundna, måttfulla drickandet har blivit "normalt".

I undersökningen för IQs Alkoholindeks ställs fyra tilläggsfrågor, som inte ligger till grund för indexet och som inte handlar om berusning. I svaren på tre av dessa frågor kan vi se tecken på denna "normalisering" genom att svaren går mot en mer tillåtande attityd.

Svenskarnas "nya" alkoholkultur innebär alltså inte att riskerna med alkohol försvinner. Ett ganska stillsamt vardagsdrickande kan efterhand bli problem – det drabbar fler och fler människor. Förvånansvärt många utvecklar beroende vid måttliga konsumtionsnivåer.

Sedan 2010 mäter vi IQs Alkoholindeks en gång per år. Syftet är att följa utvecklingen över tid och att ge ett bra underlag för att förstå och följa hur vi ser på alkohol i Sverige.

Två alkoholforskare, Mats Ramstedt och Jonas Raninen, båda verksamma vid Karolinska Institutet, har studerat data från de fyra årens undersökningar och denna rapport är sammanställd med utgångspunkt i deras analyser och kommentarer.

Magnus Jägerskog
Vd, IQ

IQs Alkoholindeks 2010-2013

– sammanfattning

I IQs Alkoholindeks ser vi att attityden till alkohol, framförallt vad gäller berusningsdrickande, har blivit mer återhållsam under senare år. Samtidigt har inställningen till alkohol i vardagliga situationer gått i en mer tillåtande riktning.

Ju högre indexvärde, desto mer återhållsam är svenska folkets attityd till alkohol i olika situationer.

Det verkar därför som om attityden till berusningsdrickande har blivit mer återhållsam samtidigt som attityden till att dricka mindre mängder alkohol i olika situationer blivit mer tillåtande.

Mer återhållsam attityd till berusning

Framförallt är det attityden till att dricka sig berusad som blivit mer återhållsam vilket syns i svaren på frågorna om berusning i Alkoholindeksundersökningen.

En möjlig förklaring till förändringen i attityd är att den återspeglar en sjunkande alkoholkonsumtion i Sverige under åren 2010-2013. Det är väl känt från forskningen om attityder till alkohol att ju mindre alkohol man dricker, desto mer restriktiv syn på alkohol har man i allmänhet.¹

Koppling mellan attityd, konsumtion och berusning

Främst de yngre har blivit mer återhållsamma och det är också bland dem som man sett den största konsumtionsnedgången.² Bland de lite äldre syns ingen tydlig förändring vare sig i konsumtion eller attityd. Något som ytterligare talar för att attityd och konsumtion går hand i hand, är att när man

tittar närmare på nedgången i konsumtionen, tycks det främst vara berusningsdrickandet som minskat, det vill säga just den form av drickande som attityderna i Alkoholindeks blivit mer återhållsamma till.³

Mer tillåtande syn på att dricka litet och ofta

Utöver de nio frågor som ligger till grund för Alkoholindeks, ställs fyra tilläggsfrågor i undersökningen om attityden till att dricka mindre mängder vin och öl i mer vardagliga situationer – alltså inte att berusa sig.

Här ser vi inte en ökad återhållsam attityd, utan snarare en mer tillåtande inställning, som exempelvis i frågan om att skåla i mousserande vin på arbetstid när det gått bra på jobbet.

Det verkar därför som om attityden till berusningsdrickande har blivit mer återhållsam samtidigt som attityden till att dricka mindre mängder alkohol i mer vardagliga situationer blivit mer tillåtande, åtminstone för öl och vin. Även denna tendens kan kopplas till konsumtionsutvecklingen, för trots att totalkonsumtion och berusningsdrickande minskar, så dricker svensken alkohol allt oftare vilket alltså innebär fler dryckestillfällen med mindre mängder.³

Källor

¹ Holmberg, S. & Weibull, L. (2013). Förändringar i alkoholorpinionen (Changes in alcohol policy opinion). In Weibull, L., Oscarsson, H. & Bergström, A. (Ed.), Vägskäl, p. 203 - 223. Göteborg: SOM-institutet.

² Raninen, J., Leifman, H. & Ramstedt, M. (2013) Who is not drinking less in Sweden – An analysis of the decline in consumption for the period 2004-2011. Alcohol & Alcoholism, 48, 83-99.

³ Ramstedt, M., Lindell, A. & Raninen, J. (2013) Tal om alkohol 2012 – en statistisk årsrapport från Monitorprojektet. (SoRADs Rapportserie, nr 67). Stockholm: Stockholms Universitet, SoRAD.

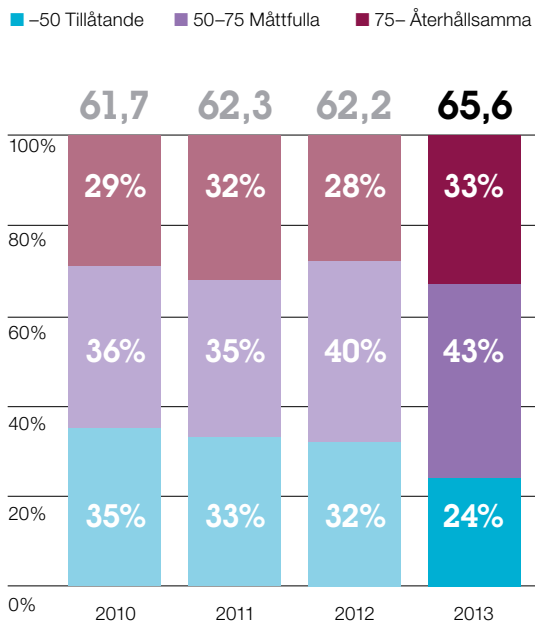
Vad är IQs Alkoholindeks?

IQs Alkoholindeks är ett samlat mått på människors attityd till alkohol i olika situationer. Indexet skapas från svaren på nio frågor om vad människor tycker är rätt och fel när det gäller alkohol, med betoning på berusning. Frågorna ställs en gång per år och besvaras av 2 000 personer, 16 år och äldre. Ju högre index, desto mer återhållsam är attityden. Om alla svarade "helt fel" på alla frågor skulle indexvärdet bli 100. Och om alla svarade "helt rätt" skulle det bli 0. Datainsamlingen genomförs av Novus.

Resultat IQs Alkoholindeks, 2010-2013

Sedan 2010, då IQs Alkoholindeks mättes första gången, har indexvärdet ökat med 3,9 enheter. Indexvärdet ökade med 3,4 enheter från 62,2 till 65,6 mellan åren 2012 och 2013, vilket är den hittills största förändringen från ett år till nästa.

Tabell 1. Värderna för IQs Alkoholindeks 2010–2013, genomsnitt

Tabell 2. Resultat IQs Alkoholindeks 2010-2013, efter kön

Kön	2010	2011	2012	2013	Förändring*
Man	56,0	57,0	57,5	60,5	4,5
Kvinna	67,3	67,5	66,7	70,7	3,4
Totalt	61,7	62,3	62,2	65,6	3,9

* Förändring sedan 2010

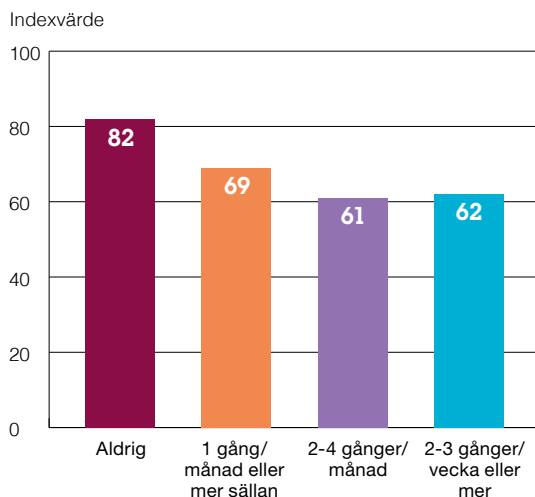
Tabell 3. Resultat IQs Alkoholindeks 2010-2013, i åldersgrupper

Ålder	2010	2011	2012	2013	Förändring*
16-24 år	46,2	44,2	48,1	53,1	6,9
25-34 år	45,4	50,4	48,4	52,7	7,3
35-44 år	53,9	55,2	55,7	59,6	5,7
45-54 år	62,0	63,3	64,8	65,3	3,3
55-64 år	70,6	71,3	70,9	73,5	2,9
65-74 år	76,3	78,8	76,4	81,2	4,9
75 år–	86,6	85,3	84,1	85,0	-1,6
Totalt	61,7	62,3	62,2	65,6	3,9

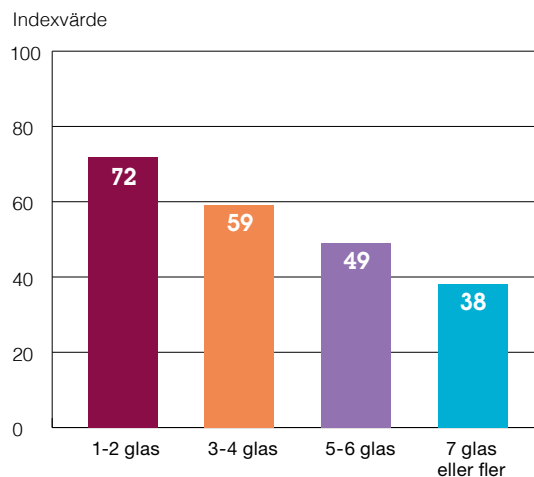
* Förändring sedan 2010

Tabell 4 och 5. Resultat IQs Alkoholindeks 2013, för olika dryckesvanor

Hur ofta dricker du alkohol?

Hur många glas dricker du en typisk dag då du dricker alkohol?

Fördjupad analys av IQs Alkoholindex

Attityden till berusningsdrickande har blivit mer återhållsam medan attityden till att dricka mindre mängder alkohol förändrats åt det tillåtande hållet.

Data från samtliga undersökningar 2010-2013 har studerats, med extra fokus på förändringen mellan 2012 och 2013, för att ge en bild av vad Alkoholindex kan säga oss om attityder till alkohol i Sverige och hur de förändrats under perioden. Analysen innefattar även en demografisk beskrivning av vilka som är återhållsamma respektive tillåtande i sina attityder till alkohol.

Även en fördjupad analys av de nio frågor som ingår i Alkoholindex har gjorts, för att bedöma deras interna konsistens, det vill säga att de frågor som ingår faktiskt mäter samma sak – vilket vi antar är graden av återhållsamma/tillåtande attityder till alkohol.

Ansvariga för analysarbetet är Mats Ramstedt och Jonas Raninen, båda alkoholforskare och verksamma vid Karolinska Institutet. Ingen av dem har tidigare varit delaktiga i arbetet med Alkoholindex-undersökningen.

Vi ser en mer återhållsam attityd till berusning.

Det ökande värdet för Alkoholindex sedan första mätningen 2010 visar att svenska folkets attityder till alkohol har blivit mer återhållsamma under senare år och att förändringen var speciellt tydlig under 2013.

Alkoholindex skapas från svaren på nio frågor om vad människor tycker är rätt och fel när det gäller alkohol, med betoning på berusning. I svaren på de enskilda frågorna ser vi att attityden till att dricka sig berusad i olika situationer har blivit mer återhållsam, vilket är orsaken till att värdet för Alkoholindex ökar.

Vad beror den mer återhållsamma attityden till berusning på?

Någon enskild, uppenbar orsak till denna attitydförändring när det gäller berusning går inte att identifiera, men en möjlig förklaring är att den återspeglar en sjunkande alkoholkonsumtion i Sverige under samma period. Det är väl känt från forskningen att ju mindre alkohol man dricker, desto mer restriktiv syn på alkohol har man i allmänhet (Holmberg & Weibull, 2013) och detsamma har visat sig gälla de attityder som Alkoholindex mäter (se tabell 4 och 5).

Att det kan finnas en koppling mellan attityd-

förändringen och den sjunkande alkoholkonsumtionen får stöd av att det främst är yngre som har blivit mer återhållsamma i sina attityder samtidigt som det är bland just yngre som man sett den största konsumtionsnedgången (Raninen m.fl., 2013).

Även det faktum att det bland lite äldre inte har skett någon tydlig förändring i varken konsumtion eller attityd överensstämmer med denna tolkning.

Något som ytterligare talar för att mer återhållsamma attityder och sjunkande konsumtion går hand i hand är att när man tittar närmare på konsumtionsnedgången tycks det främst vara just berusningsdrickandet som har minskat dvs. just den form av drickande som svenskarna har blivit mer återhållsamma till (Ramstedt m.fl., 2013).

Vi ser också en mer tillåtande attityd till att dricka mindre mängder.

Det är värt att notera att en motsvarande förändring mot ett mer återhållsamt förhållningssätt inte står att finna i de fyra tilläggsfrågor till Alkoholindex som handlar om attityden till att dricka mindre mängder vin och öl i speciella situationer snarare än om attityden till berusningsdrickande.

Här pekar till och med svaren på vissa frågor på en mer tillåtande inställning, som exempelvis till att skåla i mousserande vin på arbetstid när det gått bra på jobbet.

Även denna tendens kan kopplas till konsumtionsutvecklingen – trots att totalkonsumtion och berusningsdrickande minskar, dricker svensken alkohol allt oftare (t.ex. Holmberg & Weibull, 2013) vilket speglar en ökning av antalet dryckestillfällen med mindre konsumtionsmängder. Att man uppfattar konsumtion av öl och vin som mindre känsligt och problematiskt än alkohol generellt och sprit i synnerhet, har också framkommit i tidigare studier (t.ex. Ramstedt, 2010).

Det bör poängteras att även om det finns ett samband mellan alkoholkonsumtion och attityder så är riktningen på orsakssambandet inte fastställt i forskningen. Det är således oklart om attityden förändras som en följd av ett ändrat beteende eller om det är förändrade attityder som leder till nya beteenden. Detta är en fråga som är angelägen att få mer kunskap om inte minst för att kunna bedöma vilka insatser som är verksamma för att få människor att förändra sina dryckesvanor.

Källor

Holmberg, S. & Weibull, L. (2013). Förändringar i alkoholopinionen (Changes in alcohol policy opinion). In Weibull, L., Oscarsson, H. & Bergström, A. (Ed.), *Vägskäl*, p. 203 - 223. Göteborg: SOM-institutet.

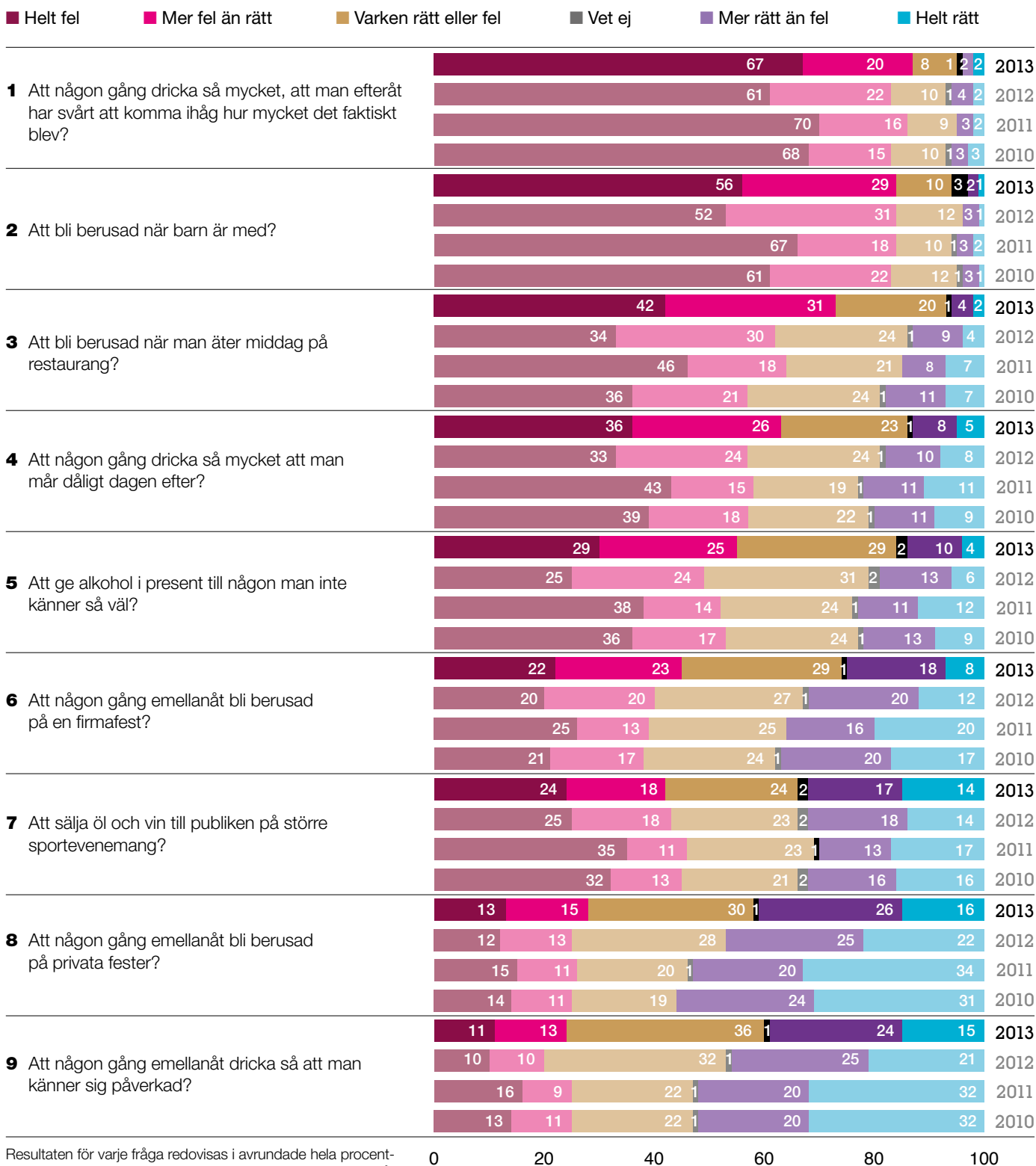
Ramstedt, M., Lindell, A. & Raninen, J. (2013) *Tal om alkohol 2012 – en statistisk årsrapport från Monitorprojektet*. (SoRADs Rapportserie, nr 67). Stockholm: Stockholms Universitet, SoRAD.

Ramstedt, M. (2010) How much alcohol do you buy? A comparison of self-reported alcohol purchases with actual sales. *Addiction*, 105, 649-654.

Raninen, J., Leifman, H. & Ramstedt, M. (2013) Who is not drinking less in Sweden – An analysis of the decline in consumption for the period 2004-2011. *Alcohol & Alcoholism*, 48, 83-99.

Tabell 6. Svaren på de nio indexfrågorna 2010-2013.

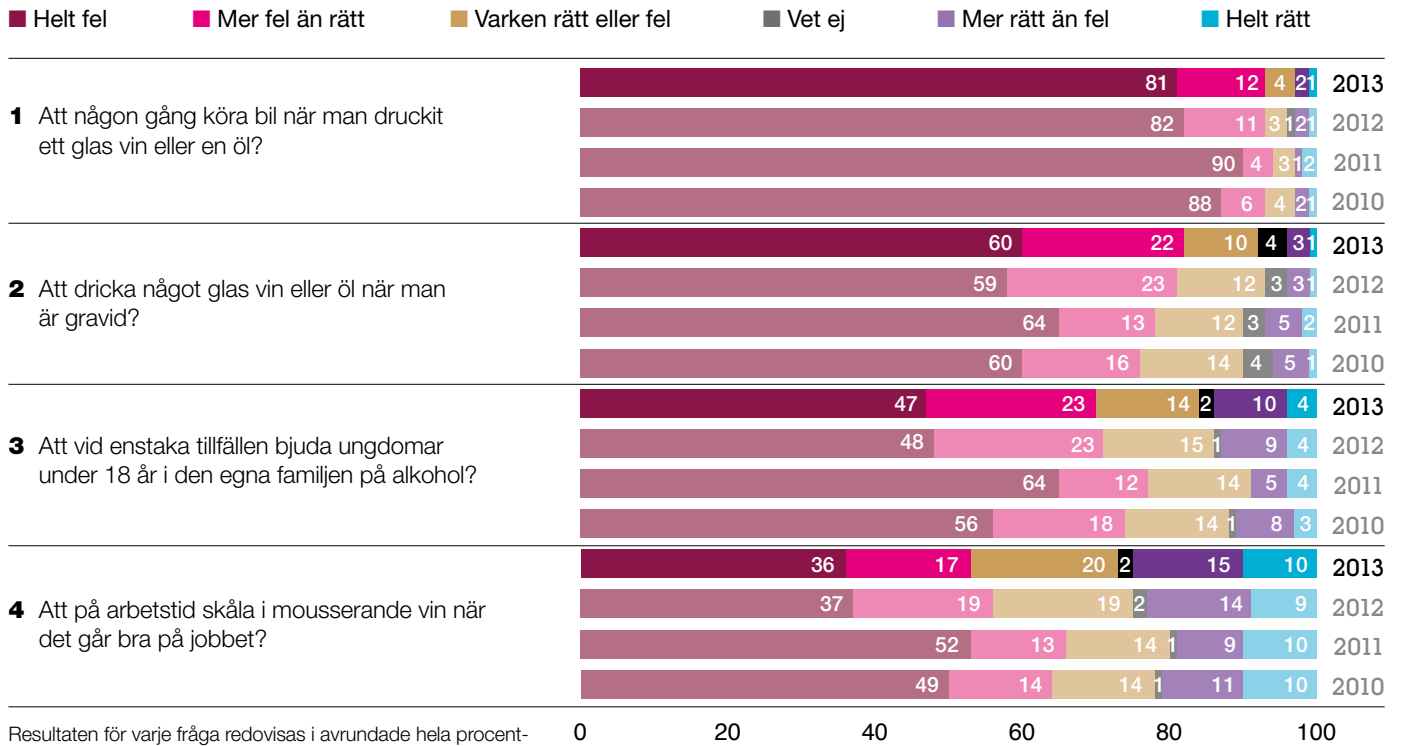
Nio frågor om attityd till alkohol i olika situationer ligger till grund för uträkning av Alkoholindex. Svaren ges på en skala där "helt fel" är det mest återhållsamma svaret och "helt rätt" det mest tillåtande.

Resultaten för varje fråga redovisas i avrundade hela procentenheter, vilket leder till att det totala antalet procent i vissa frågor kan avvika från 100, när de summeras.

Tabell 7. Svaren på de fyra tilläggsfrågorna 2010-2013.

I samband med undersökningarna för Alkoholindex ställs fyra tilläggsfrågor om attityden till mindre mängder alkohol i fyra situationer. Även här ges svaren på en skala där "helt fel" är det mest återhållsamma svaret och "helt rätt" det mest tillåtande.

Resultaten för varje fråga redovisas i avrundade hela procent-enheter, vilket leder till att det totala antalet procent i vissa frågor kan avvika från 100, när de summeras.

Vilka är återhållsamma och vilka är tillåtande?

Förutom att beskriva attityderna till alkohol totalt sett för hela befolkningen är det intressant att närmare studera gruppen som är återhållsam i sina attityder och gruppen som är tillåtande.

Ju yngre respondenterna är, desto högre är sannolikheten att de ska ha ett lågt indexvärde, det vill säga ha en mer tillåtande syn på de alkoholrelaterade beteenden som indexet mäter.

Med hjälp av logistiska regressionser kan man ta fram sannolikheten att en respondent ska tillhöra en viss grupp med hänsyn tagen till olika faktorer.

I detta fall så har vi beräknat sannolikheten för att en respondent i IQs Alkoholindexmätningar ska tillhöra någon av två grupper:

- de som har ett indexvärde som är 75 eller högre, det vill säga har en återhållsam attityd
- de som har ett indexvärde 50 eller lägre vilket innebär att man har mer tillåtande attityder till alkohol.

■ ÅLDER:

Sammantaget kan vi se att ju äldre respondenterna är, desto högre är sannolikheten att de ska ha ett högt indexvärde, det vill säga att äldre är mer återhållsamma i sin syn på de alkoholrelaterade beteenden som frågorna i indexet mäter. Det framkommer också att ju yngre respondenterna är, desto högre är sannolikheten att de ska ha ett lågt indexvärde, det vill säga ha en mer tillåtande syn på de alkoholrelaterade beteenden som indexet mäter. Detta gäller oberoende av de andra variablerna som ingår i analysen, som kön, utbildning, alkoholvanor med flera.

Då ålder hade en så pass stor inverkan gjordes ytterligare analyser där de yngsta åldersgrupperna exkluderades, men dessa analyser visade på i stort samma resultat.

■ KÖN OCH UTBILDNINGSNIVÅ:

Vidare kan vi se att kvinnor är mer återhållsamma än män samt att utbildningsnivån verkar spela roll, så att de med högre utbildningsnivå i större utsträckning är återhållsamma medan de med endast grundskoleutbildning

i större utsträckning är mer tillåtande. Detta gäller även med hänsyn till andra faktorer som till exempel respondenternas ålder.

■ FÖRÄLDRAR MED HEMMAVARANDE BARN:

Att ha barn tycks också påverka attityden till alkohol, men på olika sätt beroende på hur gamla barnen är. De med yngre (0-9 år) hemmavarande barn har en lägre sannolikhet för att tillhöra den mer återhållsamma gruppen och en högre sannolikhet att tillhöra den tillåtande gruppen. Detta skiftar sedan när de hemmavarande barnen är 10 år eller äldre, då ser vi tendenser till att föräldrarna istället blir mer återhållsamma. Även om man bör poängtera att skillnaderna inte är statistiskt signifikanta, så pekar resultaten på att föräldrars attityder till alkohol påverkas i mer återhållsam riktning då man har lite äldre barn. Detta gäller även med hänsyn till andra faktorer som till exempel respondenternas ålder.

■ INKOMST:

Respondenternas inkomst tycks däremot inte ha någon betydelse för attityderna till alkohol åt något håll.

■ EGEN ALKOHOLKONSUMTION:

Något som däremot har en stark inverkan på attityden är den egna alkoholkonsumtionen. Vi ser att alkoholkonsumtion en gång i veckan eller oftare ökar sannolikheten för en mer tillåtande inställning (indexvärde 50 eller lägre) och samtidigt minskar sannolikheten för att ha återhållsamma attityder (ha ett indexvärde 75 eller högre).

Tabell 8. Skattning av sannolikhet att tillhöra gruppen som har ett indexvärde över 75 samt under 50 enligt logistiska regressionsanalyser.

	Indexvärde över 75	Indexvärde under 50
Ålder		
16-24	0.053*	139.714*
25-34	0.048*	110.234*
35-54	0.116*	42.276*
55-64	0.406*	8.105*
65+	ref = 1	ref = 1
Utbildning		
Grundskola	0.994	2.076*
Gymnasie	0.926	1.142
Högskola	ref = 1	ref = 1
Kön		
Man	0.514*	3.135*
Kvinna	ref = 1	ref = 1
Familjesituation		
Hemmavarande barn 0-9 år	0.659*	1.271
Hemmavarande barn 10 år eller äldre	1.14	0.715
Inga hemmavarande barn	ref = 1	ref = 1
Inkomst		
	1.006	1.019
Alkoholvanor		
Dricker alkohol en gång i veckan eller oftare	0.279*	2.999*

Förklaring tabell

Värdena som presenteras i tabellen ska läsas som att ett värde på 1 är det som är "normen" i analysen, det vill säga det som ges till den grupp man jämför med (referensgrupp). Ett värde mindre än 1 innebär en lägre sannolikhet för att tillhöra gruppen tillåtande respektive återhållsamma och ett värde över 1 en högre sannolikhet. En asterisk bredvid ett värde indikerar att sannolikheten är statistiskt signifikant.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan sägas att den typiska respondenten med en återhållsam attityd till alkohol (indexvärde 75 eller högre) är en äldre kvinna med högskoleutbildning som inte dricker speciellt ofta.

Den typiske tillåtande respondenten (indexvärde 50 eller lägre) är däremot en ung man utan högskoleutbildning som dricker ofta och har hemmavarande små barn.

Intern konsistens och skillnader mellan frågorna i IQs Alkoholindex

IQs Alkoholindex består av 9 olika frågor med betoning på berusning som sammantaget antas mäta graden av tillåtande/återhållsamma attityder till alkohol. En viktig fråga är om alla frågor faktiskt mäter detta, dvs om index har det som statistiker brukar benämna intern konsistens.

Beräkningar av Alkoholindex interna konsistens med hjälp av måttet Cronbach's alpha visar ett värde på 0,88. Givet tumregeln att värdet inte ska understiga 0,7 så tyder resultatet på en mycket god intern konsistens, det vill säga att de frågor som ingår faktiskt mäter samma sak – vilket vi antar är graden av återhållsamma/tillåtande attityder till alkohol.

Trots detta så finns det en del intressanta skillnader mellan de olika frågorna som ingår i indexet som är värda att ta upp, dels vad gäller värdena på de olika frågorna, dels vad gäller förändringen på de olika frågorna mellan åren. Det finns också intressanta observationer om vilka samband som finns mellan hur de olika frågorna hänger samman med det totala indexvärdet.

Skillnader mellan frågorna

De tre frågor som skiljer ut sig genom att de har högst värde (som man är mest återhållsam till) är samtliga frågor om berusning; att dricka sig så pass berusad att man i efterhand har svårt att komma ihåg hur det egentligen blev, att dricka sig berusad när barn är med samt att dricka sig berusad när man äter middag på restaurang. Det är alltså dessa tre beteenden som flest personer inte anser vara lämpliga (Tabell 9).

Om vi istället ser till de frågor som utmärker sig genom ett lågt indexvärde (som man är mest tillåtande till) så är de att dricka sig berusad på privata fester, att någon gång emellanåt dricka sig berusad samt att öl och vin säljs till publiken på sportevenemang.

De enskilda frågor där det skett störst förändring mellan den senaste mätningen 2013 och när mätningarna började 2010 är samtliga berusningsorienterade; att bli berusad när man är på restaurang, att någon gång emellanåt dricka så att man känner sig påverkad samt att bli berusad på privata fester. På alla dessa frågor har det skett en förskjutning mot att bli mindre tillåtande och mer återhållsam. Acceptansen för att dricka sig berusad tycks alltså ha minskat i samhället.

En annan fråga som utmärker sig vad gäller förändring är den om att sälja öl och vin till publiken på större sportevenemang som istället går åt andra hållet och där det snarare finns en tendens åt en mer tillåtande syn 2013 jämfört med 2010. Vad denna skillnad beror på är svårt att veta men resultaten tyder på att man inte direkt förknippar denna försäljningsform med berusningsdrickande.

Intern konsistens

De enskilda frågor som har starkast samband med det totala indexvärdet är också de berusningsorienterade. I en korrelationsanalys så innebär ett värde på 1 ett perfekt samband och ett värde på 0 att inget samband alls föreligger och ju närmare värdet ligger 1, desto starkare är sambandet.

De frågor som uppvisar starkast samband med totalvärdet på indexet är att bli berusad på fester (både privata och firmafester), att dricka så pass mycket att man mår dåligt dagen efter samt att någon gång emellanåt dricka så pass mycket att man känner sig påverkad.

Bland de frågor som har svagast samband med totalvärdet finns något förvånande att bli berusad

Tabell 9. Indexvärde för de enskilda frågorna vid 2010 och 2013 års mätning samt förändringen mellan åren och de enskilda frågornas korrelation (samband) med det totala indexvärdet.

	Indexvärde 2010	Indexvärde 2013	Förändring	Korrelation med totalen
Att bli berusad när man äter middag på restaurang	67,10	77,00	9,90	0,62
Att ge alkohol i present till någon man inte känner så väl	64,93	67,06	2,13	0,54
Att någon gång emellanåt dricka så att man känner sig påverkad	38,11	45,39	7,28	0,70
Att bli berusad när barn är med	84,95	84,82	-0,13	0,52
Att någon gång emellanåt bli berusad på en firmafest	51,64	58,13	6,48	0,72
Att någon gång emellanåt bli berusad på privata fester	38,31	45,39	7,08	0,76
Att någon gång dricka så mycket att man mår dåligt dagen efter	66,53	70,06	3,53	0,70
Att någon gång dricka så mycket att man efteråt har svårt att komma ihåg hur mycket det faktiskt blev	85,87	87,28	1,41	0,56
Att sälja öl och vin till publiken på större sportevenemang	57,22	55,47	-1,74	0,54

när barn är med och att dricka så pass mycket att man dagen efter har svårt att minnas hur det egentligen blev. Dessa frågor är dock de som har de högsta enskilda värdena och som uppvisar minst förändring över tid vilket tyder på att den återhållsamma inställningen har en mycket stark förankring i befolkningen.

Det kan vara därför som sambandet med totalen blir svagare för dessa frågor, de avviker från mängden på det sättet att flest respondenter ser negativt på dessa beteenden.

Två andra frågor som uppvisar ett svagare samband med totalen är att ge alkohol i present till någon man inte känner så väl samt att sälja vin och öl till publiken på sportevenemang. Dessa frågor avviker även de ifrån övriga på det sättet att attityden till dem är relativt tillåtande, det vill säga att de möjligen fångar in en något annorlunda dimension av inställningen till alkohol.

Om undersökningen

IQs Alkoholindex är en årligt återkommande undersökning om attityden till alkohol i Sverige med betoning på berusningsdrickande i olika situationer. Det huvudsakliga syftet är att följa hur synen på alkohol förändras över tid.

Denna och tidigare rapporter om IQs Alkoholindex finns på www.iq.se.

Allmänt

- Fyra undersökningar har hittills genomförts, 2010–2013.
- Undersökningen bygger på 2 000 intervjuer per mätning.
- Indexet beräknas genom ett medelvärde av hela svarsskalan. Ju högre värde desto mer återhållsam attityd till alkohol.
- Undersökningen genomförs av Novus på uppdrag av IQ.
- Denna och tidigare rapporter om IQs Alkoholindex finns på www.iq.se.

Metod

Undersökningen bygger på telefonintervjuer med den svenska allmänheten 16 år och äldre.

Urvalet är ett så kallat obundet slumpmässigt hushållsurval. Intervjuperioden är den 17–30 maj och har varit densamma i samtliga mätningar.

Urvalet består till cirka 80 procent av hushåll med fasta telefoner och till cirka 20 procent av hushåll med mobiltelefoner. De hushåll med fasta telefoner som man efter fem försök inte har kunnat nå kontaktas då även, om möjligt, på deras mobiltelefoner. Totalt genomförs åtta kontaktförsök per hushåll.

Intervjuunderlaget har efterstratifierats/viktats för att kompensera skillnader i svarsfrekvenser när det gäller demografi (kön och ålder).

I 2013 års mätning av IQs Alkoholindex uppvisades en större förändring i resultatet jämfört med tidigare mätningar då indexets rörelser var mindre. Mot bakgrund av det genomfördes den 20 augusti–3 september 2013 en kontrollmätning, på samma sätt och i samma omfattning som

mätningen i maj 2013, för att kontrollera resultatet från denna mätning. I kontrollmätningen var indexvärdet i linje med mätningen i maj 2013 vilket bekräftar resultatet. Kontrollmätningen har inte utgjort underlag för denna rapport, utan har endast fungerat som en kontroll.

Svarsfrekvens och bortfallsanalys

Det bruttourval som har slumpats fram ligger mellan 3 800–4 000 hushåll per mätning. I samtliga undersökningar har 2 000 svar samlats in och svarsfrekvensen ligger strax under 60 procent (58 procent år 2013 att jämföra med 59 procent år 2012).

I bortfallet finns först ett så kallat "A-bortfall" som räknas bort från urvalet. A-bortfallet består främst av bruttourval som inte har använts samt felaktiga telefonnummer. Därutöver består A-bortfallet av personer som har språksvårigheter, lider av demens, är alkoholpåverkade, är avlidna etcetera. Nettourvalen för undersökningarna är cirka 3 400 hushåll (det vill säga antalet intervjuer som svarsfrekvensen beräknas utifrån).

Andelen vägrare, det vill säga personer som har nåtts men som inte velat delta i en intervju, var 9 procent år 2013 och 6 procent år 2012.

Sammanfattningsvis uppvisas vissa men inga större skillnader gällande bortfallet i de olika undersökningarna vilket talar för att undersökningarna är jämförbara i det avseendet.

IQ – för en smartare syn på alkohol

IQ arbetar för att skapa ett smartare och sundare förhållningssätt till alkohol i hela det svenska samhället.

IQs vision är att etablera måttfullhet som en betydande värdering. Det ska dessutom vara självklart att avstå från alkohol i trafiken, på jobbet, bland barn, ungdomar och för gravida.

IQ verkar genom information om alkoholens risker och inspiration för ett smart förhållningssätt till alkohol, genom IQs nätverk som samlar aktörer och goda exempel inom alkoholområdet samt genom kunskap om aktuella alkoholfrågor.

IQ vill nå fram utan pekpinnar – verklig förändring skapas bara av människors fria vilja.

IQ-initiativet är ett fristående dotterbolag till Systembolaget. Läs mer på IQ.se.

